

Tylko właściwie opracowany plan zagospodarowania Parku, wypełnienie wynikających z niego wskazań oraz rygorystyczne przestrzeganie przepisów, obowiązujących na terenie PPN, zarówno przez wycieczki jak i przez indywidualnych turystów, mogą zapewnić zachowanie w Pieninach bogatego świata roślin i zwierząt. Umożliwi to także prowadzenie stacjonarnych badań, między innymi o zasadniczym znaczeniu dla gospodarki łąkowej, z zakresu biologii i ekologii roślin, dynamiki zbiorowisk łąkowych, ich regeneracji i przekształcania itp.

PISMIENICTWO

Denisiuk Z. 1965. *Zagadnienia ochrony przyrody w łąkarstwie*. Chrońmy przyr. ojcz. R. 21 zes. 5.

Jentys - Szaferowa J. 1959. *Ochrona roślin w małych rezerwachach*. Chrońmy przyr. ojcz. R. 15 zes. 5.

Kulczyński S. 1928. *Zespoły roślin w Pieninach*. Bull. intern. Acad. Pol. des Sc. et des Lettres nr 2.

Pawłowska S. 1965. *Pochodzenie flory kośnych łąk północnej części Tatr i Podtatrza*. Fragm. flor. Ann. 11 p. 1.

Pawłowski B. 1950. *Znaczenie socjologii roślin dla racjonalnej gospodarki człowieka w przyrodzie*. Ochr. Przyr. R. 19.

Pawłowski B., Pawłowska S., Zarzycki K. 1960. *Zespoły roślinne kośnych łąk północnej części Tatr i Podtatrza*. Fragm. flor. Ann. 6 p. 2.

Zarzycki K. 1958. *Wilgotne łąki w okolicy Czernichowa i potrzeba ich ochrony*. Ochr. Przyr. R. 25.

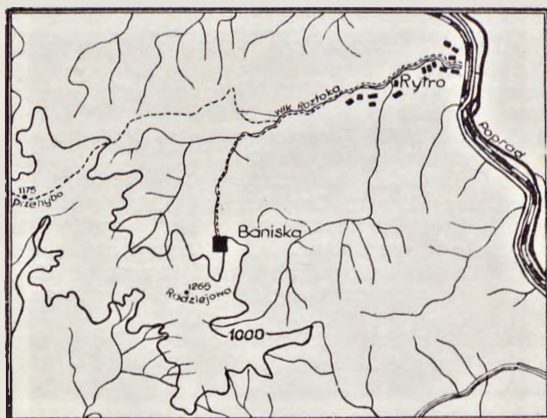
JERZY STASZKIEWICZ

Rezerwat leśny „Baniska” w Beskidzie Sądeckim

Rezerwat leśny „Baniska” zwany także „Dziewiczym Lasem” został utworzony w r. 1916 przez ówczesnego właściciela, Adama Stadnickiego. Po wojnie, po przejęciu rezerwatu przez Zarząd Lasów Państwowych, był rezerwatu został potwierdzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z r. 1955 (Monitor Polski z 31 maja, nr 49, poz. 484). Rezerwat „Baniska” wchodzi w obręb lasów państwowych Nadleśnictwa Rytro (Leśnictwo Rozтока Wielka). Położony jest na północnych skłonach Radziejowej, najwyższego szczytu całego pasma (1265 m n.p.m.), w głębokim leju dającym początek niezbyt długiej dolince o nazwie Baniska.

Dolinka ta uchodzi do doliny Rostoki Wielkiej (ryc. 1). Rezerwat zajmuje dwa pododdziały (b i c) w obrębie oddziału 97. Łączna jego powierzchnia wynosi 19,22 ha, a utworzono go dla ochrony naturalnego fragmentu pierwotnego lasu karpackiego.

Teren rezerwatu jest bardzo urozmaicony. Różnica wzniesień pomiędzy dolną częścią rezerwatu położoną na wysokości 775 m n.p.m., a górną wzniesioną około 1035 m n.p.m. wynosi 260 metrów. Rezerwat zajmuje tereny o północnej i zachodniej ekspozycji. Poza niewielką, stosunkowo płaską po-

Ryc. 1. Szkic sytuacyjny rezerwatu „Baniska”

wierzchnią, większa jego część położona jest na stromych zboczach. W kilku miejscach stromego stoku o wystawie zachodniej wychodzą na powierzchnię niezbyt duże wychodnie piaskowca magórskiego. Część skał z tego zbocza osunęła się na dno doliny, pokrywając je w kilku miejscach rumoszem skalnym.

Gleby rezerwatu należą do typu górskich gleb brunatnych. Są to kwaśne gliny, średnio głębokie, w górnych partiach silnie szkieletowe.

Różnorodność warunków siedliskowych sprawia, że rezerwat jest urozmaicony pod względem florystycznym. W ogromnej większości jest on porośnięty drzewostanem złożonym z buka, jodły i świerka; sporadycznie występuje jawor. Wysokość drzew nie jest wprawdzie zbyt imponująca,

niemniej jednak niektóre jodły dorastają do 35 m wysokości, a pierśnica ich dochodzi do 135 cm. Wiek drzewostanu oblicza się w pododdziale b na 130 lat, a w pododdziale c na 90 do 150 lat. Pojedyncze drzewa osiągają wiek około 200 lat.

W niektórych partiach drzewostan jest znacznie przerzedzony. Szczególnie wiele powalów i wykrotów spotyka się na zboczu o ekspozycji zachodniej. W dużej mierze jest to wynikiem gwałtownych wichur, jakie w ostatnich latach miały miejsce w Karpatach, należy też się liczyć z dalszymi szkodliwymi wpływami wiatru. Liczne luki w drzewostanie występują również na dnie rezerwatu w pobliżu przecinającej go drogi.

W obrębie rezerwatu rozwijają się dwa zbiorowiska leśne: karpacki las bukowy i zbiorowisko z trzcinnikiem leśnym, bliżej obecnie nie określone (ryc. 2). Jak wynika z analizy składu florystycznego, w buczynie karpackiej *Fagetum carpaticum* możemy wyróżnić 3 facje: typową, z niecierpkiem pospolitym i paprociową.

Facja typowa rozwija się na zboczu o ekspozycji północnej i północno-zachodniej w północnej części rezerwatu przylegającej do łowisk jeleni (ryc. 2, a). W niektórych partiach tego zbocza obserwujemy obfity rozwój podszytu, który silnie zacieniając podłoże, utrudnia rozwój runa. Jednakże w miejscach, gdzie krzewów jest mniej, pokrycie roślinami zielnymi jest obfite (ryc. 3). Występują tam takie gatunki jak: marzanka wonna *Asperula odorata*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, nacierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, szałwia lepka *Salvia glutinosa*, narecznica samcza *Dryopteris filix-mas*, malina *Rubus* cfr. *ideaus*, bodziszek leśny *Geranium Robertianum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, czartawa alpejska *Circaea alpina*, żywokost sercowaty *Symphytum cordatum*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, przetacznik górski *Veronica montana*, paprotnik Brauna *Polystichum Braunii* i inne.

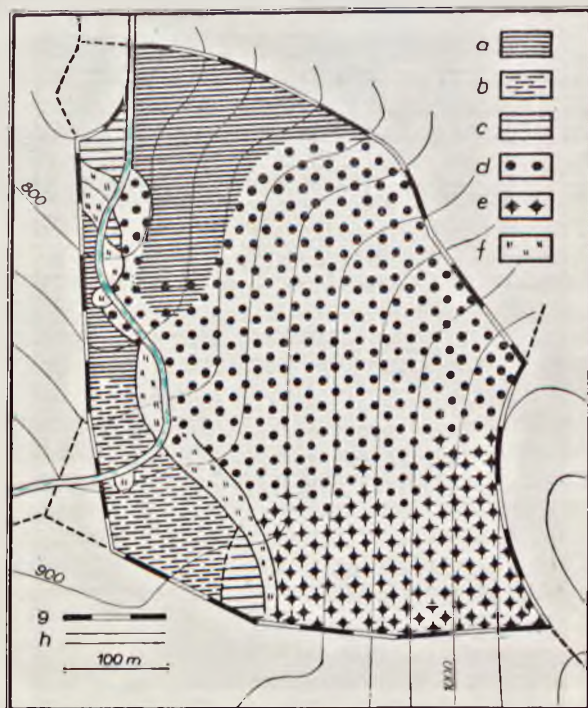
Facja z niecierpkiem pospolitym występuje w południowej części rezerwatu na stoku o ekspozycji północnej. Wykształca się ona w tych miejscach, gdzie wilgotność gleby jest szczególnie duża (ryc. 2, b).

Na złomach skalnych w dolnej części leja, oraz w górnej części zbocza północnego, pokrytej licznymi głazami leżącymi na powierzchni, rozwija się facja paprociowa (ryc. 2, c). Panującymi gatunkami są tutaj: narecznica samcza, wietlica samicza *Athyrium filix-femina*, zachyłka trójkątna *Phegopte-*

ris dryopteris, zachyłka oszczepowata *Phegopteris polypodioides*, narecznica krótkoostna *Dryopteris spinulosa* i inne gatunki przywiązane do karpackiego lasu bukowego.

Niewielkie fragmenty buczyny karpackiej spotykamy również w dolnej części zbocza o ekspozycji zachodniej. Pojawia się w nich wilczomlecz migdałolistny *Euphorbia amygdaloides*, gatunek niezbyt częsty w rezerwacie, a charakterystyczny dla buczyn karpackich.

Na szczególne podkreślenie zasługuje zbiorowisko leśne porastające zbocze o ekspozycji zachodniej i schodzące długim języcznym aż na dno doliny (ryc. 2, d, e). Jest to las stosunko-

Ryc. 2. Schematyczny obraz rozmieszczenia zbiorowisk roślinnych na terenie rezerwatu: a — buczyna karpacka, facja typowa, b — facja z niecierpkim pospolitym, c — facja paprociowa, d — zbiorowisko z trzcinnikiem leśnym, e — zbiorowisko z trzcinnikiem leśnym i kosmatką olbrzymią, f — różne zbiorowiska nieleśne, g — granice rezerwatu, h — droga. Linią przerywaną zaznaczono granice sąsiednich oddziałów i pododdziałów. Na planie nie wrysowano granicy między pododdziałami b i c, które wchodzą w obręb rezerwatu

Ryc. 3. Wnętrze buczyny karpackiej. Widoczne obfite podrosty, a w lukach bujny rozwój runa.

Fot. J. Staszewicz

wo rzadki i skutkiem tego świetlisty. W warstwie drzew przeważają jodła i świerk, buk natomiast jest w domieszce. Podszyciu prawie zupełnie brak. Runo odznacza się wielkim ubóstwem, zwłaszcza jeżeli idzie o liczbę gatunków. Na części tego zbocza, położonej w pobliżu południowej granicy rezerwatu, obficie występuje kosmatka olbrzymia *Luzula silvatica*, gatunek charakterystyczny dla borów świerkowych, oraz trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, gatunek związany z miejscami bardziej świetlistymi (ryc. 2, e). Mniej liczne są tutaj: malina, szczawik zajęczy, wietlica samicza, gajowiec żółty, marzanka wonna, podbiałek alpejski *Homogyne alpina*, starzec Fuchsa *Senecio Fuchsii*, kosmatka gajowa *Luzula nemorosa* i kilka innych gatunków.

W miarę przesuwania się w kierunku północnym dość szybko ubywa kosmatki olbrzymiej, a także gatunków związanych z buczyną karpacką — gatunkiem panującym zaś staje się trzcinnik leśny (ryc. 2, d; ryc. 4). Inne rośliny nie odgrywają w tych płatach prawie żadnej roli. W chwili obecnej trudno

Je scharakteryzować pod względem fitosocjologicznym, nie ulega jednak wątpliwości, że rozwinęły się one na jałowej glebie kopalnej osłoniętej w wyniku obsunięcia się górnych jej warstw. Z ogromnym zsuwem i jałowością podłoża związane jest zapewne występowanie świerka. Do podobnego wniosku doszli, według świadectwa prof. W. Szafera, uczestnicy międzynarodowej wycieczki fitosocjologów (IPE), którzy w 1928 r. odwiedzili rezerwat „Baniska”. Płaty lasu z trzcinnikiem leśnym stanowią interesujący przedmiot do badań nad sukcesją, przypuszczać bowiem należy, że zbiorowisko to przekształci się z czasem w karpacki las bukowy. Dobrze się więc stało, że ten typ lasu został wzięty pod ochronę.

Skałki piaskowcowe, które występują w obrębie omówionego zbiorowiska, ze względu na swe niewielkie rozmiary i stałe ocienienie nie posiadają prawie zupełnie gatunków związanych z tym typem siedliska. Można jedynie wymienić je jako stanowiska widłaka wronica *Lycopodium selago* oraz zanok-

Ryc. 4. Wnętrze drzewostanu z trzcinnikiem leśnym

Fot. J. Staszkiwicz

cicy zielonej *Asplenium viride*. Stosunkowo często występuje na nich również paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*.

W lukach drzewostanu i partiach bezleśnych rozwijają się płaty, w których często panuje tylko jeden gatunek. Mogą to być skupienia starca Fuchsa, niecierpka pospolitego lub pokrzywy zwyczajnej *Urtica dioica*, które tworząc wysokie i gęste łany utrudniają rozwój innych gatunków. Wśród zbiorowisk nieleśnych największą powierzchnię zajmuje zbiorowisko rozwijające się na stromym stoku wzdłuż cieku wodnego występującego w miejscu, gdzie zbocze z ekspozycji północnej przechodzi w ekspozycję zachodnią. Jest to zbiorowisko stosunkowo bogate. W jego skład wchodzi takie gatunki jak: pokrzywa zwyczajna, wietlica samicza, starzec gajowy i starzec Fuchsa, bodziszek leśny, szatwia lepka, czartawa alpejska, mieszańce szczawiu skupionego i tępolistnego *Rumex conglomeratus* × *obtusifolius* i inne.

Świat zwierzęcy rezerwatu według obserwacji miejscowego leśniczego reprezentowany jest przez jarząbka, głuszca, puchacza, kunę, jelenia, rysia, dzika i sporadycznie zachodzące wilka.

Rezerwat jest doskonale oznaczony i łatwo dostępny dzięki przecinającym go ścieżkom. Dla miłośników przyrody jest miejscem godnym zwiedzenia. Najlepiej uczynić to w czasie wędrowki z Rytra na halę Przehybę.

JERZY FABISZEWSKI

Roślinność Puszczy Jaworowej w Górach Bialskich

Naturalne zbiorowiska leśne w dolnym reglu są w Sudech wielką rzadkością. Rosnące tu stosunkowo ubogie lasy bukowe z udziałem innych gatunków liściastych zostały zniszczone dawno wskutek nieracjonalnej gospodarki niemieckiej i zastąpione szybko rosnącym świerkiem. Do zaniku zbiorowisk naturalnych przyczynił się głównie rozwój przemysłu, a zwłaszcza górnictwa, którego początki sięgają XIX wieku. Eksploatacja złóż żelaza, miedzi, srebra, złota i innych bogactw oraz wzrastające osadnictwo przemysłowe pochłaniały bowiem olbrzymie, stale rosnące ilości drewna. Na przestrzeni tylko lat 1883—1900 ubyło np. na Śląsku 12 500 ha